

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

Academic Leadership Enhancement Program for Teachers under Kalasin Primary
Educational Service Areas Office 2

สุชาวดี โพชัยศรี^{1*} และทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน²

Suchawadee Pochaisri^{1*} and Songsak Phusee-orn^{2*}

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1*}Master Student of Education Administration and Development Mahasarakham University

²Lecturer from the Faculty of Education Mahasarakham University

*Corresponding Author Email: 66010581066@msu.ac.th

Received: 14 November 2025 Revised: 26 November 2025 Accepted: 29 November 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 และ 2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 299 คน ที่มาจากการเปิดตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. and Morgan, D. W., 1970) แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบประเมินโปรแกรมมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.79) และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.51) ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.552$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนานักเรียน ($PNI_{modified} = 0.528$) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($PNI_{modified} = 0.502$) และด้านการพัฒนาตนเอง ($PNI_{modified} = 0.490$) ส่วนด้านการพัฒนาเพื่อนครู มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด ($PNI_{modified} = 0.489$) และ 2) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) เนื้อหากิจกรรม มี 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การพัฒนานักเรียน Module 2 การพัฒนาตนเอง Module 3 การพัฒนาเพื่อนครู Module 4 การ

พัฒนาหลักสูตร และ Module 5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2.4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ในโปรแกรม ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยจัดตามหลักการพัฒนาแบบ 70 : 20 : 10 และ 2.5) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินความรู้และความเข้าใจด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ก่อนและหลังการพัฒนา การประเมินความสามารถในการออกแบบ จัดกิจกรรม และประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนาผู้เรียน ตนเอง เพื่อนครู และหลักสูตร การประเมินคุณลักษณะผู้นำทางวิชาการ และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนา ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.48) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$, S.D. = 0.40)

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, การเสริมสร้างภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the current situation, desired situation, and needs of academic leadership for teachers under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2 and 2. To develop a program to enhance academic leadership for teachers under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2. This research is a Mixed Methods This study employed a mixed-methods research design, integrating both qualitative and quantitative approaches. The research instruments consisted of a questionnaire, an interview guide, and a program evaluation form for an academic leadership enhancement program for teachers. The sample group comprised 299 participants, determined using the Krejcie and Morgan (1970) sample size table, and selected through stratified random sampling. In addition, a target group of 5 participants was selected through purposive sampling. Data obtained from the questionnaires and program evaluation forms were analyzed using frequency, percentage, and Priority Needs Index (modified) (PNI_modified). The interview data were analyzed using content analysis. Research findings 1) The overall status of teachers' academic leadership was at a moderate level ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.79), whereas the desired condition was at the highest level ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.51), The necessary needs indicated that the highest need was in learning process development (PNI_modified = 0.552), followed by student development (PNI_modified = 0.528), curriculum development (PNI_modified = 0.502), and self-development (PNI_modified = 0.490), while peer teacher development represented the lowest need (PNI_modified = 0.489). 2) Developing an enhancement program to strengthen teachers' academic leadership under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2 comprised: 2.1) principles 2.2) objectives 2.3) content, which included 5 modules: Module 1: Student Development, Module 2: Self-Development Module 3: Peer Teacher Development, Module 4: Curriculum Development and Module 5: Learning Process Development 2.4) learning management processes including training, study visits, and

experiential learning based on the 70:20:10 development principle, and 2.5) The assessment and evaluation encompassed: the measurement of knowledge and understanding of academic leadership before and after the development program, the evaluation of teachers' competencies in designing, organizing activities, and applying knowledge for the development of students, themselves, peers, and curriculum, the assessment of academic leadership attributes, and the evaluation of participants' satisfaction with the development program. The evaluation results of the enhancement program for teachers' academic leadership under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2 indicated that, overall, the program was highly appropriate ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.48) and highly feasible ($\bar{x} = 4.79$, S.D. = 0.40).

Keywords: Development Program, Leadership Development, Academic Leadership

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งพัฒนาคุณภาพและสร้างโอกาสให้คนไทยเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการจัดกิจกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร และเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา (กาญจน์ เรืองมนตรี และธรรณ นามวรรณ, 2557) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยเฉพาะภาวะผู้นำของครูที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Gibson, J. L., Ivancevich, J.M. and Donnelly, J.H, 1997) ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสังคมในอนาคต

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ครูควรมีศักยภาพในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ การใช้เทคโนโลยี และการสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการสอน (Lambert, L, 2002) ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 7 ด้าน เช่น การกำหนดเป้าหมาย การจัดการทีมงาน และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (McEwan, E. K, 2002) ครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องสามารถปรับใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน แนวคิดภาวะผู้นำครูจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาสถานศึกษาและความเป็นมืออาชีพของครู (Lieberman, A., Saxl, E. R., and Miles, M. B, 2000) โดยมุ่งสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในองค์กร ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Lashway, 2002) ดังนั้นการพัฒนาครูให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็น ครูผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรมีความรู้รอบด้าน มีทักษะทางเทคนิค มนุษย์สัมพันธ์ และจริยธรรมที่ดี ทั้งนี้เพื่อให้ครูเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพคนของประเทศตามเป้าหมายการพัฒนาชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2, 2566) จากการวิเคราะห์ศักยภาพของสำนักงานโดยใช้ SWOT Analysis พบจุดอ่อน 4 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายจากส่วนกลางเปลี่ยนแปลงและไม่ต่อเนื่อง 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเป้าหมาย 3) นักเรียนขาดทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และ 4) ครูขาดทัศนคติในการพัฒนาตนเองและภาวะผู้นำทางวิชาการ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพครูด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในสังกัด เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และแนวทางที่สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายและพัฒนางานวิชาการทั้งในระดับโรงเรียนและเขตพื้นที่ ซึ่งจะประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู วิชาการ และหน่วยงานทางการศึกษาในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ

Gorton, R. A. (1983) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึงกระบวนการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยบุคคลหนึ่งหรือหลายบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาและปรับปรุงบุคคล กลุ่มบุคคล หรือโปรแกรมทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้แก่นสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการโปรแกรมการเรียนการสอน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสูงสุด

Greenfield (1986) อธิบายว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีคำจำกัดความที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่หมายถึงหน้าที่เฉพาะหรือพฤติกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการทำงาน รวมถึงสภาพแวดล้อมทางวิชาชีพของครู ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้สถานศึกษาถือเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนการสอน ครูจึงจำเป็นต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการ ทั้งในการบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาตนเอง และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยครูที่มีความเป็นมืออาชีพจะต้องสามารถแสดงภาวะผู้นำทางการสอนและภาวะผู้นำทางวิชาการได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักการ แนวคิด วิธีการ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการ เพื่อวางแผน บริหาร และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ อีกทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้และแรงบันดาลใจให้แก่ครูผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติงาน ให้เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การ

ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล

2. การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู

Lombardo, M. M., and Eichinger, R. W. (1996) อธิบายว่า หลักการพัฒนาคณาจารย์ตามกรอบ 70 : 20 : 10 เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยของ Morgan McCall et al. จากสถาบัน Center for Creative Leadership (CCL) ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมา Michael M. Lombardo and Robert W. Eichinger ได้เผยแพร่ผลงานในหนังสือ The Career Architect Development Planner ซึ่งได้อธิบายกรอบแนวคิดดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน จนกลายเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับและนำมาใช้อย่างแพร่หลายในวงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แนวคิดนี้เสนอว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพควรเกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ประเภทที่มีสัดส่วนแตกต่างกัน ได้แก่ ร้อยละ 70 จากการเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง (Experience) คือ การพัฒนาตนเองผ่านการปฏิบัติงานจริง การรับผิดชอบงานที่ท้าทาย และการเรียนรู้จากผลของการลงมือทำ ร้อยละ 20 จากการเรียนรู้ผ่าน การสอนแนะและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Exposure) เช่น การได้รับคำปรึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย และการเรียนรู้จากแบบอย่างของบุคคลอื่น ร้อยละ 10 จากการเรียนรู้ผ่าน การศึกษาอย่างเป็นทางการ (Education) ได้แก่ การเข้าร่วมหลักสูตร การฝึกอบรม หรือการศึกษาในระบบ

โดยสรุป แนวคิด 70 : 20 : 10 Model เน้นว่าการพัฒนาคณาจารย์อย่างยั่งยืนไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเรียนในระบบเท่านั้น แต่ควรมุ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและศักยภาพของบุคคลให้เกิดการเติบโตอย่างรอบด้าน

3. การพัฒนาโปรแกรม

Malcolm S. Knowles (1980) ได้เสนอแนวคิดการวางโปรแกรมการพัฒนาศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยประกอบด้วย 7 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ขั้นที่ 1 การจัดบรรยากาศที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความพร้อมของผู้เรียน ขั้นที่ 2 การจัดตั้งโครงสร้างองค์การสำหรับการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นที่ 3 การวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างตรงจุด ขั้นที่ 4 การกำหนดทิศทางและเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ ขั้นที่ 5 การดำเนินการตามโปรแกรม โดยครอบคลุมการสรรหาและฝึกอบรมผู้สนับสนุนการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดการด้านงบประมาณและกระบวนการศึกษา ขั้นที่ 6 การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน และขั้นที่ 7 การประเมินผลและการวินิจฉัยซ้ำเพื่อปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Edgar J. Boone (1992) ได้นำเสนอแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผน ประกอบด้วยการพัฒนาองค์การให้เข้าใจและยอมรับพันธกิจ ปรัชญา เป้าหมาย และโครงสร้างบทบาทภายใน รวมทั้งส่งเสริมความรู้ด้านการอำนวยความสะดวก และการประเมินผล ตลอดจนการเชื่อมโยงองค์การกับสาธารณะผ่านการระดมกลุ่มเป้าหมายและการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน ขั้นที่ 2 การออกแบบและการนำโปรแกรมไปใช้ โดยมุ่งแปลงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้เป็นวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ทางการศึกษาอย่างเหมาะสม พร้อมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติจริง และขั้นที่ 3 การประเมินผลและการตรวจสอบ ซึ่งครอบคลุมการกำหนดตัวชี้วัด การประเมินผลลัพท์ และการใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อปรับปรุง

โปรแกรม รวมทั้งสร้างความโปร่งใสต่อสาธารณะ หน่วยงานต้นสังกัด และผู้สนับสนุนทุน ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการจัดการศึกษาระบบในระดับองค์กรรวม

สรุปว่า โปรแกรมหมายถึงกิจกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่วางแผนอย่างเป็นระบบและมีลำดับขั้นชัดเจน โดยสร้างขึ้นจากการประยุกต์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐานของการพัฒนาในแต่ละองค์กร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้รับการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โปรแกรมประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบของโปรแกรมและกระบวนการพัฒนาโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรมครอบคลุมหลักการของโปรแกรม วัตถุประสงค์ เนื้อหากิจกรรม กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ส่วนกระบวนการพัฒนาโปรแกรมประกอบด้วย การประเมินความต้องการ กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ วางแผนและออกแบบโปรแกรม การดำเนินการใช้โปรแกรม และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพของโปรแกรมต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เทวฤทธิ์ ผลจันทร์ (2564) ศึกษาเรื่องโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการ และ 2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 348 คน ใช้วิธีสุ่มหลายขั้นตอนตามสูตร Taro Yamane ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพ โดยลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ความรู้ รองลงมาคือ ทักษะ และบุคลิกภาพ โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการพัฒนาขึ้นเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์/เป้าหมาย เนื้อหา วิธีดำเนินการ และการวัดและประเมินผล

นิสาลักษณ์ จันทร์อร่าม (2561) ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น 3) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้าง และ 4) พัฒนาโปรแกรมภาวะผู้นำทางวิชาการ กลุ่มตัวอย่างเป็นครู 327 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และ 23 ตัวชี้วัด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$) ขณะที่สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 1.88$) และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) ความต้องการจำเป็นสูงสุดอยู่ที่การพัฒนานักเรียน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการพัฒนาตนเองและเพื่อนครูแนวทางเสริมสร้างประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการพัฒนาตนเอง ส่วนโปรแกรมภาวะผู้นำทางวิชาการพัฒนาขึ้นเป็น 5 โมดูล ได้แก่ การเป็นแบบอย่างทางการสอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การพัฒนานักเรียน และการเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงสุด ($\bar{x} = 4.54-4.55$)

Bauch, P. A., and Goldring, E. B. (1996) ศึกษาบทบาทของครูมืออาชีพในโรงเรียนชนบท พบว่าครูมืออาชีพควรมีคุณลักษณะสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความรักและศรัทธาในอาชีพ มีความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูควรเข้าใจพัฒนาการและความต้องการของผู้เรียน เตรียมการสอน ใช้สื่อและวิธีการสอนหลากหลาย รวมถึงจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ครูควรมีความรู้กว้างขวางทางวิชาการ ติดตามนวัตกรรมและความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสม นอกจากนี้ครูต้อง

สนใจและใส่ใจนักเรียนให้ความช่วยเหลือ แก้ปัญหาพร้อมกับนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนคิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล คุณลักษณะเหล่านี้สะท้อนถึงบทบาทของครูมืออาชีพที่ไม่เพียงถ่ายทอดความรู้ แต่ยังสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อพัฒนาการของนักเรียน

Grizzard, J. B., Sharma, V., Nunnery, C., Kang, B. B., and Dagon, D. (2007) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำของอาจารย์ใหญ่และครูในโรงเรียน Franklin County School System รัฐเทนเนสซี โดยใช้การอบรมอาจารย์ใหญ่ 3 แห่งด้วยโมเดลลักษณะภาวะผู้นำ และกลยุทธ์การนิเทศแบบคลินิก ร่วมกับการประชุมกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิง อธิบาย ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการฝึกอบรมภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนการสอน ร่วมกับการนิเทศแบบคลินิกไม่ได้ส่งผลต่อ บรรยากาศในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม การมีผู้นำที่ให้ความสำคัญและสนับสนุนงานวิชาการโดยเฉพาะ การ จัดการเรียนการสอน เป็นปัจจัยสำคัญของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพผลวิจัยยืนยันว่าอาจารย์ใหญ่สามารถพัฒนาวิสัยทัศน์และ มุมมองที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียนได้ผ่านโปรแกรมฝึกอบรมภาวะผู้นำที่เหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรม เสริมสร้างภาวะผู้นำจึงมีความจำเป็นเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการบริหารจัดการในโรงเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณผสมผสานวิจัยเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร คือ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,308 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 โดย แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 299 คน ที่มาจากการเปิดตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970) การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย คือ ครู จำนวน 5 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Check List) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และอำเภอที่ตั้งของสถานศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) แบบสอบถามจำนวน 40 ข้อ นำเสนอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องของเนื้อหา โดยดำเนินการตรวจสอบค่าความสอดคล้องระหว่าง วัตถุประสงค์ของการวิจัยกับข้อคำถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (บุญชม ศรี สะอาด, 2554) ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 พบว่ามีจำนวน 39 ข้อ และ 3)

ทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try Out) จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของ Pearson โดยดูจากค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) และเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ซึ่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบันฯ จำนวน 39 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.550 ถึง 0.919 มีคุณภาพผ่านเกณฑ์จำนวน 39 ข้อ ส่วนแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ฯ จำนวน 39 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.678 ถึง 0.916 มีคุณภาพผ่านเกณฑ์จำนวน 39 ข้อ

2.2 แบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการจำแนกองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต 2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม จำนวน 5 คน ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาวะผู้นำ จำนวน 2 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้โปรแกรมมีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากกลุ่มพัฒนาครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต 2 ในการจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ตามกลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน ครู 299 คน และกำหนดให้ตอบกลับภายใน 1 สัปดาห์ และ 2) ผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและดำเนินการส่งแบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต 2 เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index : $PNI_{modified}$) นำผลที่ได้ไปใช้ในการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพสินธุ์ เขต 2 และ 2) เก็บรวบรวมแบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู และตรวจสอบความสมบูรณ์ ของแบบประเมินเพื่อดำเนินการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลความหมาย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : $PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการพัฒนานักเรียน	3.03	0.73	ปานกลาง	4.63	0.49	มากที่สุด	0.528	2
2. ด้านการพัฒนาตนเอง	3.04	0.80	ปานกลาง	4.53	0.51	มากที่สุด	0.490	4
3. ด้านการพัฒนาเพื่อนครู	3.05	0.80	ปานกลาง	4.54	0.51	มากที่สุด	0.489	5
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.03	0.82	ปานกลาง	4.55	0.53	มากที่สุด	0.502	3
5. ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้	2.99	0.78	ปานกลาง	4.64	0.49	มากที่สุด	0.552	1
รวม	3.03	0.79	ปานกลาง	4.58	0.51	มากที่สุด	0.512	

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.03$ S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาเพื่อนครู ($\bar{x} = 3.05$ S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 3.04$ S.D. = 0.80) ด้านการพัฒนานักเรียน และด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x} = 3.03$ S.D. = 0.73) และด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{x} = 2.99$ S.D. = 0.78) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$ S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.64$ S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนานักเรียน ($\bar{x} = 4.63$ S.D. = 0.49) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x} = 4.55$ S.D. = 0.53) ด้านการพัฒนาเพื่อนครู ($\bar{x} = 4.54$ S.D. = 0.51) และด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 4.53$ S.D. = 0.51) ตามลำดับ

ส่วนลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาเมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นเมื่อเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ (PNI_{modified} = 0.552) ด้านการพัฒนานักเรียน (PNI_{modified} = 0.528) ด้านพัฒนาหลักสูตร (PNI_{modified} = 0.502) ด้านการพัฒนาตนเอง (PNI_{modified} = 0.490) และด้านการพัฒนาเพื่อนครู (PNI_{modified} = 0.489) ตามลำดับ

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. หลักการ						
1.1 ความครอบคลุมของหลักการ	4.60	0.55	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 ความสำคัญของหลักการ	4.80	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3 การนำไปใช้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์						
2.1 เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมและทักษะด้านภาวะผู้นำทาง วิชาการของครู	4.80	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
2.3 เพื่อให้ครูได้นำความรู้และทักษะด้านภาวะผู้นำทาง วิชาการไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3. เนื้อหากิจกรรม						
3.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 การจัดเรียงเนื้อหาสอดคล้องกับองค์ประกอบ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 เนื้อหากับระยะเวลา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.4 Module 1 การพัฒนานักเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 Module 2 การพัฒนาตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.6 Module 3 การพัฒนาเพื่อนครู	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
3.7 Module 4 การพัฒนาหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.8 Module 5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4. วิธีการพัฒนา						
4.1 การฝึกอบรม	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
4.2 การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

4.3 การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
5. การประเมินผล						
5.1 การประเมินความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลัง การพัฒนา	4.40	0.55	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
5.2 การประเมินความสามารถในการออกแบบ จัดกิจกรรม และประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนาผู้เรียน ตนเอง เพื่อนครู และหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5.3 การประเมินคุณลักษณะผู้นำทางวิชาการ	4.40	0.55	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
5.4 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมพัฒนา	4.20	0.45	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด
โดยรวม	4.61	0.48	มากที่สุด	4.79	0.40	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโดยรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$ S.D. = 0.48) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$ S.D. = 0.40)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า ประกอบด้วย

1.1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.79) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาเพื่อนครู และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.51) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาตนเอง

1.3 ลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นเมื่อเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนานักเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการพัฒนาเพื่อนครู ตามลำดับ

2. เพื่อสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหากิจกรรม มี 5 Module ประกอบด้วย Module 1 การพัฒนานักเรียน Module 2 การพัฒนาตนเอง Module 3 การพัฒนาเพื่อนครู Module 4 การพัฒนาหลักสูตร และ Module 5 การพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมตามหลักพัฒนาแบบ 70 : 20 : 10 และ 5) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินความรู้และความเข้าใจด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ก่อนและหลังการพัฒนา

การประเมินความสามารถในการออกแบบ จัดกิจกรรม และประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนาผู้เรียน ตนเอง เพื่อนครู และหลักสูตร การประเมินคุณลักษณะผู้นำทางวิชาการ และการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมพัฒนาตามโปรแกรม ผลการประเมิน โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย

1.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดบางประการของครูในการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อติดตามและพัฒนาผู้เรียนที่ยังขาดความต่อเนื่อง ตลอดจน การบูรณาการหลักสูตรสู่การปฏิบัติจริงที่ยังไม่เด่นชัด แม้ว่าครูบางส่วนจะมีความพยายามในการพัฒนาตนเองและร่วมมือกับเพื่อนครูในการยกระดับการเรียนรู้ แต่ยังไม่เพียงพอต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมให้สูงขึ้น สอดคล้องกับ Hallinger, P. (2011) ที่ระบุว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และมี รัตน์ มิตรอำพร (2563) ได้ชี้ให้เห็นว่าการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาตนเอง การทำงานร่วมกับเพื่อนครู และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน หากองค์ประกอบเหล่านี้ยังคงดำเนินการได้เพียงใน ระดับปานกลาง ย่อมส่งผลให้ภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวัง ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับ หลุณันท์ แสนกันยา (2565) ซึ่งศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ จุฑาภรณ์ ไปนาน (2565) ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ซึ่งผลการวิจัยระบุว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยรวมยังอยู่ในระดับปาน กลางเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มร่วมกันว่าครูในหลายพื้นที่ยังคงต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง มุ่งหวังให้ครูมีศักยภาพรอบด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาตนเอง การทำงานร่วมกับเพื่อนครู การพัฒนาหลักสูตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูง ความคาดหวังดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงทิศทางของการศึกษาไทยที่ต้องการยกระดับ บทบาทของครูให้เป็น “ผู้นำทางวิชาการ” อย่างแท้จริง ซึ่งไม่เพียงทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นผู้กำกับ ดูแล และขับเคลื่อน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Leithwood, K., and Jantzi, D (2006) ที่ระบุว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพโรงเรียน โดยครูที่มีภาวะผู้นำสามารถเป็นกลไก

หลักในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่สูงขึ้น ในทำนองเดียวกัน Funnell, S. C., and Rogers, P. J. (2011) อธิบายว่า การยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยครูที่มีบทบาทเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับนิสาลักษณ์ จันทร์อร่าม (2561) ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ซึ่งพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับเทวฤทธิ์ ผลจันทร์ (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ซึ่งรายงานผลในทิศทางเดียวกันว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาทั้งหมดจึงสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังร่วมกันในวงการศึกษา ที่ต้องการเสริมสร้างให้ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1.3 ลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะตัวชี้วัดเรื่อง “การเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเชิงบวกให้เกิดการเรียนรู้” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง แม้ว่าครูส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา แต่ยังมีข้อจำกัดในการถ่ายทอดและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ศิริชัย กาญจนวาสิ (2559) อธิบายว่าการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกัน มาลี เอี่ยมสวัสดิ์ (2561) ชี้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจะเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อครูสามารถกระตุ้นแรงบันดาลใจและสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียนได้ ดังนั้น ความต้องการจำเป็นที่ปรากฏในด้านนี้จึงสะท้อนถึงช่องว่างเชิงระบบในการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับจุฑาภรณ์ ไปนาน (2565) ซึ่งศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภูคทาหาร พบว่า ด้านความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการยกระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจำเป็นต้องเริ่มจากการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนและสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ครูสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. การสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับศักยภาพครูให้มีบทบาทเป็นผู้นำทางวิชาการที่สามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปรแกรมดังกล่าวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหากิจกรรม กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล เนื้อหากิจกรรมถูกออกแบบเป็น 5 โมดูล ได้แก่ การพัฒนานักเรียน การพัฒนาตนเอง การพัฒนาเพื่อนครู การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างรอบด้าน กระบวนการเรียนรู้ภายในโปรแกรมใช้แนวคิดการพัฒนาแบบ 70 : 20 : 10 ซึ่งเน้นการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม การ

ประเมินผลของโปรแกรมประกอบด้วย การประเมินความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินคุณลักษณะผู้นำทางวิชาการ และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ การออกแบบโปรแกรมอ้างอิงแนวคิดของ Kanaya, T., and McCombs, C. (2005), Charney, C. a. C., K. (2005), Armstrong, M. (2010) และ Funnell, S. C., and Rogers, P. J. (2011) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาครูให้เป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีบท แสกันยา (2565) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศตวรรษที่ 21 และพบว่าครูมีการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งด้านความรู้ ความคิด และการปฏิบัติ ส่งผลให้การพัฒนาโปรแกรมลักษณะนี้มีศักยภาพสูงในการยกระดับคุณภาพครูและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

1. มีสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูงมาก สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับความคาดหวังในเชิงพัฒนา ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาตนเอง การพัฒนาเพื่อนครู การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ องค์ประกอบดังกล่าวถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุศักยภาพสูงสุดตามเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ส่งผลให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของครูและผู้บริหารอย่างรอบด้าน เครื่องมือวิจัยที่ใช้มีความเชื่อมั่นในระดับสูง สามารถวัดพฤติกรรมและสมรรถนะทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเที่ยงตรง ขณะเดียวกัน ข้อมูลเชิงคุณภาพยังช่วยให้เห็นแนวทางการพัฒนาที่ลึกซึ้งและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาที่ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง การนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิด และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างครูและผู้บริหาร ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้เกิดผลอย่างยั่งยืน
3. องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยฉบับนี้ คือ การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูที่มีรูปแบบชัดเจน เป็นระบบและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในบริบทอื่น โปรแกรมดังกล่าวมิได้มุ่งเน้นเพียงการจัดกิจกรรมพัฒนาเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการวางระบบติดตามผล การประเมิน และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืนและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ งานวิจัยยังได้สร้างฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนสภาพจริงของครูในพื้นที่ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบาย ตลอดจน เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูงสุด จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้าง

ภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับศักยภาพของครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลวิจัยไปใช้วางแผนพัฒนา จัดอบรม และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ พร้อมทั้งมีระบบติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน สถานศึกษาควรประยุกต์ผลวิจัยเข้าสู่แผนพัฒนาครูผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบท เช่น การจัด Workshop การสร้าง PLC และการส่งเสริมงานวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารควรใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการยกระดับสมรรถนะครู สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น และทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการต้นแบบเพื่อให้เกิดการพัฒนาบรรลุผลอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ครูควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน ทำวิจัยในชั้นเรียน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับเพื่อนครูเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความต้องการจำเป็นด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับแต่ละสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัดที่มีผลต่อการพัฒนาครู เพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากครูและผู้บริหาร เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมให้สอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินทร์ นามวรรณ. (2557). *การบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- จุฑาภรณ์ ไปนาน. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต ๓๓*. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทวฤทธิ์ ผลจันทร์. (2564). *โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๗*. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิสาลักษณ์ จันทร์อร่าม. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕*. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- มนิรัตน์ มิตรอำพร. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทางวิชาการ.
- มาลี เอี่ยมสวัสดิ์. (2561). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูไทยในศตวรรษที่ ๒๑*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทางการศึกษา.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2559). *การประเมินผลการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 ถึง 2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. กาฬสินธุ์: กลุ่มนโยบายและแผน.*
- หลุณันท์ แสนกันยา. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- Armstrong, M. (2010). *Armstrong's handbook of reward management practice: Improving performance through reward*: Kogan Page Publishers.
- Bauch, P. A., and Goldring, E. B. (1996). Parent involvement and teacher decision making in urban high schools of choice. *Urban Education, 31*(4), 403-431.
- Edgar J. Boone. (1992). *Developing Program in Adult Education*. New Jersey: Prentice Hall.
- Charney, C. a. C., K. (2005). *The Trainer's Tool Kit*. (2nd ed.). New York: American Management Association.
- Funnell, S. C., and Rogers, P. J. (2011). *Purposeful program theory: Effective use of theories of change and logic models*. San Francisco, CA: John Wiley and Sons.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J.M. and Donnelly, J.H. (1997). *Organization Behavior Structure Process*. (9th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Gorton, R. A. (1983). *School Administrator and Supervision: Leadership*. Iowa: Wine Brown.
- Greenfield. (1986). *The Effective Principal: Perspectives on School Leadership*. Boston: Allyn.
- Grizzard, J. B., Sharma, V., Nunnery, C., Kang, B. B., and Dagon, D. (2007). Peer-to-peer botnets: Overview and case study. *Proceedings of HotBots'07: USENIX Workshop on Hot Topics in Understanding Botnets, 7*.
- Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. *Journal of Educational Administration, 49*(2), 125-142.
- Kanaya, T., and McCombs, C. (2005). *Facilitating Communities of Practice in Teacher Professional Development*. Denmark: Aalborg University.
- Malcolm S. Knowles. (1980). *The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy (revised and updated)*. Englewood Cliffs, NJ: Cambridge Adult Education.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). *Educational and Psychological Measurement*. New York: Minnisota University.
- Lambert, L. (2002). A framework for shared leadership. *Educational leadership, 59*(8), 37-40.
- Lashway, L. (2002). *Developing Instructional Leaders*. ERIC Digest.

- Leithwood, K., and Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers and their classroom practices. *School effectiveness and school improvement*, 17(2), 201-227.
- Lieberman, A., Saxl, E. R., and Miles, M. B. (2000). Teacher leadership: Ideology and practice. *The Jossey-Bass reader on educational leadership*, 1, 348-365.
- Lombardo, M. M., and Eichinger, R. W. (1996). *The career architect development planner*. Minneapolis, MN: Lominger Limited, Inc.
- McEwan, E. K. (2002). *Seven steps to effective instructional leadership*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.